

5. Postavení v rodině podle způsobu bydlení

Vztahy v rodině (domácnosti) byly zjišťovány pouze u osob v bytech a mimo byty a zařízení. U osob v zařízeních byly osoby sčítány jako jednotlivci (předpokládalo se, že v zařízeních typu studentských kolejí, domovů důchodců, sociálních ústavů nebo hotelů nebudou v drtivé většině bydlet celé rodiny, ale jen jednotlivci). Postavení v rodině je proto v dalším textu zkoumáno pouze u výše zmíněných souborů.

V souboru osob bydlících v bytech tvoří největší položku osoby v manželství (manžel a manželka – téměř 44 %). Je to logické vzhledem k tomu, že v úplných rodinách žije 71 % všech obyvatel.

Rozdíl je však v podílech manželů podle právního důvodu užívání bytu. V bytech ve vlastnictví tvoří manželé dokonce téměř polovinu všech osob, v bytech nájemních jen málo přes třetinu osob. Téměř dvě třetiny manželských párů žijí v domácnosti s alespoň jedním dítětem, u nájemních bytů je tento podíl mírně vyšší.

Podíl faktických manželství (soužití druha a družky) je stále ještě poměrně nízký, ale např. v nájemních bytech dosahuje již téměř 4 %. Počet faktických manželství se zvýšil z 85 tis. v roce 1991 za deset let o téměř polovinu – na 125 tis. v roce 2001. Polovina těchto faktických manželství žije alespoň s jedním dítětem.

Téměř třetinu osob v bytech tvoří děti (ať již závislé nebo nezávislé). Přibližně tři čtvrtiny z nich žijí s oběma rodiči, necelá čtvrtina žije v neúplné rodině (v nájemních bytech to je dokonce téměř jedna třetina). Na úplnou rodinu žijící s dětmi připadá v průměru jen 1,7 dítěte.

Osmina všech osob žije osaměle, tedy v domácnosti jednotlivce (buď žije sama v bytě, nebo sice žije v bytě s jinými osobami, ale hospodaří samostatně). Častěji žijí osoby osaměle v nájemních než ve vlastních bytech.

Tab. 19 Obyvatelstvo podle způsobu bydlení, důvodu užívání bytu a postavení v rodině

	Obyvatelstvo úhrnem		v tom struktura podle způsobu bydlení				
			osoby žijící v bytech			osoby žijící v zařízeních	osoby žijící mimo byty a zařiz.
	abs	v %	celkem	z toho			
				vlastníci	nájemníci		
Dítě	3328709	32,5	32,8	32,8	33,0	x	25,2
žijící s oběma rodiči	2518771	24,6	24,9	26,5	22,3	x	10,9
žijící s osamělým rodičem	809938	7,9	7,9	6,3	10,8	x	14,3
Manžel, manželka	4416646	43,2	43,6	47,7	36,7	x	17,8
žijící bez dětí	1582454	15,5	15,6	17,7	12,6	x	7,0
žijící alespoň s jedním dítětem	2834192	27,7	28,0	30,1	24,1	x	10,8
Druh, družka	250538	2,4	2,5	1,8	3,7	x	2,6
žijící bez dětí	124208	1,2	1,2	1,0	1,7	x	1,3
žijící alespoň s jedním dítětem	126330	1,2	1,2	0,9	1,9	x	1,3
Osamělý rodič	576421	5,6	5,7	4,6	7,6	x	9,4
Osoba žijící osaměle	1276176	12,5	12,4	10,0	15,1	x	39,4
Ostatní	381570	3,7	3,0	3,0	4,0	100,0	5,6
Úhrnem	10230060	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Struktura obyvatelstva žijícího mimo byty a zařízení podle postavení v rodině je podstatně odlišná. Téměř dvě pětiny tvoří osoby žijící osaměle. Tento podíl vyplývá i z toho, že část těchto osob byla „zbydlována“. Tzn., že osoby byly sečteny mimo místo svého trvalého pobytu a následně jejich sčítací listy byly zařazeny do místa trvalého pobytu. Pokud však na dané adrese nebyl žádný byt, pak tato osoba byla zahrnuta do bydlení v nouzovém obydlí.

V souboru těchto osob je samozřejmě nižší podíl úplných rodin, což se projevuje jak v nižším podílu dětí (zhruba jedna čtvrtina proti třetině v souboru osob v bytech), tak především manželů (podíl je zhruba 2,5 krát nižší než u osob v bytech). Naopak podíl osamělých rodičů je zde téměř dvojnásobný proti osobám v bytech. To vše se projevuje i v tom, že jen dvě pětiny dětí žijí s oběma rodiči a tři pětiny jen s jedním rodičem.

Tab. 20 Postavení v rodině osob mimo byty a zařízení podle pohlaví a státní příslušnosti

	Osoby mimo byty a zařízení			z úhrnu osoby se státní příslušností		
	celkem	v tom		ČR	EU	ostatní
		muži	ženy			
Dítě	25,2	24,2	26,4	26,3	8,1	10,9
žijící s oběma rodiči	10,9	10,5	11,4	11,3	4,5	5,8
žijící s osamělým rodičem	14,3	13,7	15,0	15,0	3,6	5,0
Manžel, manželka	17,8	16,1	20,0	18,1	25,2	14,7
žijící bez dětí	7,0	6,3	7,8	7,0	9,9	6,5
žijící alespoň s jedním dítětem	10,8	9,8	12,2	11,0	15,3	8,2
Druh, družka	2,6	2,3	2,9	2,6	-	1,9
žijící bez dětí	1,3	1,2	1,4	1,3	-	1,1
žijící alespoň s jedním dítětem	1,3	1,2	1,5	1,3	-	0,8
Osamělý rodič	9,4	2,7	17,8	9,8	2,7	4,4
Osoba žijící osaměle	39,4	48,7	27,8	38,4	58,6	52,8
Ostatní	5,6	6,0	5,1	4,8	5,4	15,3
Úhrnem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Pokud jde o podíly podle pohlaví, zásadní rozdíly jsou u osamělých rodičů (rodič žijící s dítětem či dětmi, kde 84,2 % těchto rodičů tvoří ženy) a u osamělých osob (kde naopak 68,5 % tvoří muži).

Mezi osobami mimo byty a zařízení je výrazně vyšší podíl osob s jinou než českou státní příslušností (7,1 %) než u celkové populace (1,2 %). Osoby s jinou než českou státní příslušností se

vyznačují tím, že více než polovina z nich žije osaměle a podíl dětí je u nich podstatně nižší. Často jsou to cizinci, kteří jsou zde pouze z pracovních důvodů.

Podrobnější členění rodinných domácností je uvedeno v následující tabulce. Téměř všechny rodiny bydlící mimo byty a zařízení byly sečteny v nouzových obydlích (70,7 %) nebo na rekreačních chatách a chalupách (29,0 %); v mobilních obydlích bylo sečteno pouze 29 rodin (z toho 15 úplných).

Tab. 21 Rodinné domácnosti bydlící mimo byty podle způsobu bydlení, druhu domácnosti a počtu dětí

	Domácnosti rodinné		v tom		
	celkem		mobilní obydlí	nouzové obydlí	rekr. chata chalupa
	abs.	v %			
Úplné rodiny					
Manželské páry bez dětí	2517	49,0	50,0	35,7	64,5
Manželské páry s dětmi	2617	51,0	50,0	64,3	35,5
s 1 dítětem	1136	22,1	16,7	26,5	17,1
se 2 dětmi	1147	22,3	16,7	28,6	15,0
se 3 a více dětmi	334	6,5	16,7	9,2	3,3
Manželské páry celkem	5134	100,0	100,0	100,0	100,0
Faktická manželství bez dětí	420	56,5	33,3	52,3	67,1
Faktická manželství s dětmi	323	43,5	66,7	47,7	32,9
s 1 dítětem	165	22,2	33,3	23,5	19,0
se 2 dětmi	103	13,9	33,3	14,9	11,1
se 3 a více dětmi	55	7,4	-	9,4	2,8
Faktická manželství celkem	743	100,0	100,0	100,0	100,0
Neúplné rodiny					
Muži bez dětí	270	31,6	50,0	29,4	41,1
Muži s dětmi	584	68,4	50,0	70,6	58,9
s 1 dítětem	398	46,6	50,0	48,3	39,2
se 2 dětmi	136	15,9	-	16,3	14,6
se 3 a více dětmi	50	5,9	-	6,1	5,1
Muži celkem	854	100,0	100,0	100,0	100,0
Ženy bez dětí	548	12,0	8,3	9,7	29,6
Ženy s dětmi	4016	88,0	91,7	90,3	70,4
s 1 dítětem	2447	53,6	58,3	55,1	42,6
se 2 dětmi	1192	26,1	8,3	26,5	23,5
se 3 a více dětmi	377	8,3	25,0	8,7	4,3
Ženy celkem	4564	100,0	100,0	100,0	100,0
Rodinné domácnosti celkem					
Rodinné domácnosti bez dětí	3755	33,2	31,0	23,2	57,9
Rodinné domácnosti s dětmi	7540	66,8	69,0	76,8	42,1
s 1 dítětem	4146	36,7	37,9	42,5	22,4
se 2 dětmi	2578	22,8	13,8	25,6	16,1
se 3 a více dětmi	816	7,2	17,2	8,7	3,5
Rodinné domácnosti celkem	11295	100,0	100,0	100,0	100,0

Rodinné domácnosti bydlící mimo byty se vyznačují jednak vysokým podílem neúplných rodin (tvoří téměř polovinu ze všech domácností, zatímco u celé populace je to jen necelá pětina – 19,8 %) a dále vysokým podílem faktických manželství (12,6 % z úhrnu úplných rodin, zatímco u celé populace to je pouze 5,4 %).

Zatímco v nouzových obydlích byly sečteny především neúplné rodiny (59,0 % ze všech rodin), v rekreačních chatách a chalupách žily především úplné rodiny (79,0 %).

Další rozdíly v bydlení rodinných domácností mimo byty podle způsobu bydlení jsou v podílu závislých dětí. Podíl domácností s dětmi je u všech typů rodinných domácností vyšší u bydlících v nouzových obydlích než u bydlících v rekreačních objektech. Např. mezi manželskými páry bydlícími v nouzovém obydlí tvoří téměř dvě třetiny domácnosti se závislými dětmi, zatímco u párů v rekreačních objektech jsou naopak téměř dvě třetiny domácností bez dětí (souvisí to s věkem manželských párů – v nouzových obydlích je téměř polovina párů ve věku do 34 let, v rekreačních objektech je však více než polovina párů ve věku nad 50 let).

Extrémně vysoký podíl neúplných rodin se závislými dětmi je v nouzových obydlích v domácnostech v čele se ženou (přes 90 %). Celkově je podíl neúplných rodin s dětmi na celkovém počtu neúplných rodin v obydlích mimo byty a zařízení podstatně vyšší (85 %) než v celé populaci (necelých 60 %).